

ทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง (*Durio zibethinus* Murray) พืชเศรษฐกิจในตำบลลำพะยา
อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

Local Durian Cultivars (*Durio zibethinus* Murray) Economic plants
in Lamphaya Sub-district, Muang Yala District, Yala Province

พาทิเมาะ อาแยกาจิ^{1*} ชูโบตี โตะโมะ¹ มูฮำหมัดตายุดีน บาฮะคีรี¹ นัสรี มะแน¹ สุภารัตน์ เต็มรัตน์¹ และเวคิน วุฒิวงศ์²
Patimoh Ayaekaji¹, Subaidee Tohmoh¹, Muhammadtayudin Bahakheree¹, Nasree Manae¹
Supharat Temrat¹ and Vakin Wuttiwong²

¹ศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพฯ สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา

¹Biodiversity Research Center Chaloe Phrakiat 72 years old, Queen Sirikit Rajabhat University.

²Faculty of Humanities and Social Sciences Yala Rajabhat University.

*Corresponding author, E-mail: patimoh.a@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง (*Durio zibethinus* Murray) พืชเศรษฐกิจในตำบลลำพะยา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เดือนพฤศจิกายน 2560- เดือนตุลาคม 2561 เพื่อศึกษาลักษณะสัณฐาน และการใช้ประโยชน์ มีวิธีการวิจัยดังนี้ จัดเวทีประชาคมเพื่อศึกษาความต้องการของชุมชน สัมภาษณ์เจ้าของสวนที่เข้าร่วมโครงการ เก็บตัวอย่างและสภาพแวดล้อม แหล่งที่อยู่ของทุเรียน จากกลุ่มตัวอย่างทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง 149 ต้น พบทุเรียนมีผล 108 ต้น จัดกลุ่ม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 การจัดเรียงกิ่งบนลำต้นเป็นทรงพุ่มอย่างมีระเบียบ มองเห็นเป็นรูปทรงชัดเจน พบจำนวน 60 ต้น กลุ่มที่ 2 การจัดเรียงกิ่งบนลำต้นเป็นทรงพุ่มไม่เป็นระเบียบ พบจำนวน 89 ต้น รูปทรงผลที่พบมากที่สุดคือ รูปไข่และรูปไข่กลับ รูปทรงหนามพบมากที่สุดแบบนูนปลายแหลม สีของเนื้อส่วนใหญ่สีขาว ครีมน้ำ 97 ต้น เนื้อสีเหลือง พบ 52 ต้น สำหรับทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองในตำบลลำพะยาส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาหาร โดยการรับประทานเนื้อผลสุก และทำขนมต่างๆ ส่วนที่เหลือนำมาแปรรูปโดยการกวน เมล็ด นำมาเพาะเป็นต้นต่อสำหรับทุเรียนพันธุ์การค้า ทั้งนี้ยังเป็นสมุนไพรโดยใช้ ใบ แก้วไข่ ขับพญาธิ ทำให้หนองแห้ง เมือกของเมล็ด ช่วยบรรเทาอาการปวดจากหนามทุเรียนตำ ราก ใช้แก้ไข้ ทั้งนี้เพื่อการศึกษาและอนุรักษ์ทุเรียนให้อยู่ในถิ่นกำเนิดตลอดไป

คำสำคัญ : ทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง สายพันธุ์ ตำบลลำพะยา

Abstract

The study of local durian cultivars (*Durio zibethinus* Murray), economic plants in Lamphaya Sub-district, Muang Yala District, Yala Province. From November 2017 – October 2018. The objectives were to study the diversity of varieties, morphological characteristics and utilization. The research methods were community forum to study the community needs, interviewing durian gardeners that participated in the project, collecting the durian samples, the environment, and the habitats of durian. From the sample of 149 local durian trees, found that durian had fruit were 108 trees, which divided into 2 groups. Firstly, the arrangement of the branches on the trunk is organized orderly as a canopy, visible as a clear shape were 60 trees. Secondly, the arrangement of branches on the trunk is a disordered canopy were 89 trees. The fruit shape mostly found were oval and obovate. The thorn shape mostly found was pointed-convex. The flesh color mostly is white, cream were 97 trees, and yellow were 52 trees. In addition, for local durian in Lamphaya Sub-district, most of them are used as food by eating ripened durian and make various sweets for example, glutinous rice steamed with coconut milk and served with ripened durian and

the rest is processed by stirring the seeds and cultivated as a source for commercial durian varieties. However, the local durian species were not made as dried chips as its flesh is thinner and pulpy than economic durian species onward for further study and conserve as the local durian species in Lumphaya forever.

Keywords: Local Durian cultivars (*Durio zibethinus* Murray), Variety, Lamphaya Sub-district

บทนำ

ทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งในตำบลลำพะยา ซึ่งพื้นที่ตำบลลำพะยาเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาสันกาลาศรี สภาพโดยรวมเป็นป่าดิบชื้นหรือป่าฝนเขตร้อน มีความสูง 50-700 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสูง สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงทั้งชนิดพันธุ์สัตว์และพันธุ์พืช โดยเฉพาะพืชท้องถิ่น เช่น หลังกับ รังไก่อ ลังแข จำปูปริง และทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง (พาดิเมาะ อาแยกากิ และคณะ, 2559 : 1)

ทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองในตำบลลำพะยา นิยมรับประทานผลสุกที่มีรสชาติหวานมัน โดยจำหน่ายทั้งผลสดและแปรรูปเป็นทุเรียนกวน ซึ่งพัฒนาเป็นสินค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (โอท็อป) ระดับ 5 ดาว จำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ (ภูชีสส์ พิรุณละออง, 2558 : ออนไลน์) สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในตำบลลำพะยา ประมาณ 20,000-30,000 บาท/ครัวเรือน/ปี รวมทั้งเมล็ดทุเรียนจำหน่ายเพื่อเป็นต้นต่อทุเรียนพันธุ์การค้า (ดอเลาะ สาและ, สัมภาษณ์ 4 กรกฎาคม 2561) สำหรับตำบลลำพะยาพื้นที่ปลูกทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองลดลงและบางส่วนถูกตัดโค่น ทั้งเพื่อใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้และเปลี่ยนเป็นพื้นที่ปลูกทุเรียนพันธุ์การค้า เช่น พันธุ์ชะนี ก้านยาว หมอนทอง และพวงมณี ทำให้ทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองลดจำนวนลงมาก มีโอกาสสูญพันธุ์ได้ หากไม่มีการวางแผนและดำเนินการอนุรักษ์อย่างจริงจัง (ดอเลาะ สาและ, สัมภาษณ์ 25 เมษายน 2557)

คนในชุมชนตำบลลำพะยาร่วมกับศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ ได้เล็งเห็นความสำคัญของทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองจึงร่วมมือกันวิจัย เพื่อศึกษาลักษณะสัณฐานและขยายพันธุ์ทุเรียนพื้นเมือง เพื่อให้ประชาชนกลับมานิยมปลูก หรือรักษาพันธุ์ไว้ หรือพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะสัณฐานของทุเรียนพื้นเมืองในตำบลลำพะยา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาประโยชน์จากทุเรียนพื้นเมืองในตำบลลำพะยา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การจัดเวทีประชาคม เพื่อศึกษาความต้องการของคนในชุมชน เกี่ยวกับพืชเศรษฐกิจ (ทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง) โดยเชิญตัวแทนจาก 7 หมู่บ้าน เพื่อให้คนในชุมชนเสนอชื่อทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองที่มีลักษณะเด่นด้านต่าง ๆ เช่น รสชาติอร่อย เมื่อนำไปกวนมีสีสวย รูปทรงแปลกๆ เมล็ดแข็งแรงเหมาะแก่การใช้เป็นต้นต่อให้ทุเรียนพันธุ์ดี เป็นต้น และรับสมัครเจ้าของสวนที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการ

2. การสัมภาษณ์เจ้าของสวน โดยสัมภาษณ์เจ้าของสวนเกี่ยวกับทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง ด้านต่าง ๆ เช่น ที่ตั้งสวน ชื่อสายพันธุ์ทุเรียน ที่มาของชื่อ ตำแหน่งของต้น ลักษณะเด่น ช่วงเวลาดอกบานถึงผลแก่ ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว และการใช้ประโยชน์

3. การเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อเก็บตัวอย่างทุเรียนและสภาพพื้นที่ที่อยู่ของทุเรียนแต่ละต้น การศึกษาลักษณะสัณฐานของทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง ดังนี้ ลำต้น ศึกษาเกี่ยวกับความสูง ขนาดและรูปทรงของทรงพุ่ม เส้นรอบวงลำต้น การทำมุมของกิ่งกับลำต้น ใบ ศึกษาเกี่ยวกับมุมการติดของใบกับลำต้น อุณหภูมิดิน ความเป็นกรดต่างของดิน ความชื้นของดิน สำหรับสภาพที่อยู่ของต้นทุเรียนแต่ละต้น บันทึกข้อมูล ดังนี้ พิกัดทางภูมิศาสตร์ ความสูงจากระดับน้ำทะเล อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ทั้งนี้ไม่ได้ศึกษาดอก เนื่องจากต้นทุเรียนสูงมาก และถ้าเก็บดอกร่วง จะได้ดอกที่มีส่วนประกอบไม่ครบ

4. การศึกษาในห้องปฏิบัติการ โดยศึกษาลักษณะสัณฐานของทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองแต่ละต้น ดังนี้

4.1 ศึกษาลักษณะสัณฐาน ดังนี้

- ใบ ศึกษาเกี่ยวกับ สีของใบด้านบนและด้านล่าง ขนาด รูปร่าง ปลายใบ ฐานใบ ขอบใบ
- ผล ลักษณะผลภายนอก ได้แก่ รูปทรงผล ฐานผล ปลายผล ก้านผล เส้นรอบวงก้านผล หนามผล น้ำหนักและขนาดของผล ลักษณะภายในผล ได้แก่ ความหนา สีของเปลือก จำนวนพูต่อผล ลักษณะเนื้อ ได้แก่ สี ความหนา ความหวาน
- เมล็ด ได้แก่ รูปทรง ขนาด และสี

4.2 จัดกลุ่มทุเรียนตามลักษณะรูปทรงผลและลักษณะอื่นๆ ประกอบกัน โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารทุเรียนกรมวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร, 2544 : 1)

5. บรรยายลักษณะสัณฐานของทุเรียนแต่ละต้น

ผล

1. ลักษณะสัณฐานของทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 149 ต้น โดยใช้ลักษณะของของลำต้น ใบ รูปทรงผล หนาม และสีของเนื้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีความหลากหลายทางลักษณะดังกล่าวมาก โดยลักษณะลำต้น ใบ รูปทรงผล หนามและสีของเนื้อนั้นไม่มีความสัมพันธ์กัน และแต่ละลักษณะมีการกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ที่ทำการศึกษา

1.1 ลำต้น ศึกษาลักษณะลำต้นโดยอาศัยการจัดเรียงกิ่งของลำต้น แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 การจัดเรียงกิ่งบนลำต้นเป็นทรงพุ่มอย่างมีระเบียบ มองเห็นเป็นรูปทรงชัดเจน พบจำนวน 60 ต้น ดังนี้

- รูปปิระมิด พบจำนวน 36 ต้น ได้แก่ ลำพัน เขียว2 ชีชีด หน้าโคก2 กลางสวน ไอพริ้ว ไอขาว ไอ้เขียว3 ไอใหญ่ ไอเขียวลูกตก หนามแดง5 พรวน1 เขียว5 แดง1 หนามหริบ ล้าน3 แดง2 เขียวหนามแถม มด คางคก เขียว 6 ชาคิม 2 ไอ้ขี้มัน แมวนอน กลางไร่ ไอเขียว7 ชีพริ้ว1 เขียว8 ห้วยยาว2 ท้ายเหลี่ยม ไอ้เขียว8 ฉี้น2 ส้มแป้น ชีพริ้ว3 ไอ้เขียว9 เขียว10
- รูปขอบขนาน พบจำนวน 5 ต้น ได้แก่ ข้าวเย็น1 ห้วยยาว ป่าหมาก ป่าหิน หัวหิน 2
- ทรงกลม พบจำนวน 3 ต้น ได้แก่ ขี้มัน ห้วยหลุบ ห้วยยาว1
- รูปครึ่งวงกลม พบจำนวน 1 ต้น ได้แก่ หน้าถ้ำ
- รูปรี พบจำนวน 15 ต้น ได้แก่ หนามแดง1 ปลวก ลำพู ไอรวง ลูกเล็ก ไอแขก ไอเหลือง แค หัวหิน น้ำผึ้ง หนามยาว หัวหิน3 ไอแดง2 น้ำเต้า เขอมง

กลุ่มที่ 2 การจัดเรียงกิ่งบนลำต้นเป็นทรงพุ่มไม่เป็นระเบียบ พบจำนวน 89 ต้น ดังนี้ เหลือง ล้าน1 หอยโขง เขียว1 หนามแหลม หินด่าน ห้วยหลุบ ไอ้เขียว1 ไอปราง หน้าโคก1 ไอกล้วย1 หนามแดง2 ไอเขียน ไอเขียว ไอหนวยหนูน ไอเรียว หัวหิน1 ปาลองกอง หมอนทองบ้าน ไอ้ช้หนอน ไอ้ก้านยาว ไอ้หอยโขง ไอ้ขี้มัน ไอ้เขียว 2 ไอเล็ก ไอแดง1 ไอเม็ดใหญ่ ไอยาว เขียว3 กล้วย หนามเขียว เขียว4 หนามแดง3 ไอกล้วย ไอ้เขียว4 ไอเขียน หนามแดง4 กอแรง หน้าหลัง ตีนเป็ด ไอ้เขียว5 เกียะ ล้าน2 ขี้มัน1 เจ้าสวน ว่าว จิตหนามหริบ1 หนามหริบ2 หน้าโคก3 ชาคิม1 ขี้มัน2 หนีฉีก หนามแดง6 ไอ้ล้าน1 ไอ้เขียว6 ไอ้ล้าน2 ไอ้กล้วย2 ไอ้ชีชีด หนามแดง7 ลูกกลม ไอรินยาว พรวง หน้าโคก4 ข้าวเย็น2 ฉี้น1 ห้วยสั้น เขียว7 หนามแดง8 ข้าวห่อสีดา ชีแมว เขียว9 ห้วยยาว หนามแดง9 ถั่ว คาง1 ชีพริ้ว2 พรวน2 บนกระาะ ยาว ขี้มัน3 เขียวเล็ก ฉี้น3 คาง2 หลุบ ยาดง1 ไอ้เขียว10 ยาดง2 กลาบู

1.2 ใบ ศึกษาลักษณะใบโดยอาศัยรูปร่างแผ่นใบ แบ่งได้ 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ใบรูปไข่ขอบขนาน พบ 15 ต้น ได้แก่ ไอ้ก้านยาว หนามหริบ ปลวก ล้าน2 ไอ้ล้าน1 ไอ้ล้าน2 แมวนอน ไอ้ชีชีด ลูกเล็ก หนามแดง 7 ฉี้น2 ชีพริ้ว2 ส้มแป้น ขี้มัน3 ยาดง1

กลุ่มที่ 2 ใบป้อมกลางใบ พบ 44 ต้น ได้แก่ เหลือง หนามแหลม เขียว2 หน้าโคก1 ไอกล้วย1 ไอหนวยหนูน ไอเรียว หัวหิน1 ปาลองกอง ไอพริ้ว ไอ้ขี้มัน ไอแดง1 ไอเม็ดใหญ่ ไอกล้วย ข้าวเย็น1 ล้าน3 ว่าว จิต หนามหริบ1 เขียว6 ขี้มัน2 หนีฉีก ชาคิม2 หัวหิน2 หนามแดง6 ไอ้ขี้มัน กลางไร่ ไอเขียว7 ไอแขก ชีพริ้ว1 ข้าวเย็น2 แค เขียว7 ห้วยหลุบ ห้วยยาว 1 ข้าวห่อสีดา เขียว8 ชีแมว ถั่ว ท้ายเหลี่ยม ไอ้เขียว8 พรวน2 เขียว10 ยาดง2

กลุ่มที่ 3 ใบป้อมปลายใบ พบ 27 ต้น ได้แก่ ห้วยหลุบ ไอเขียน หน้าโคก2 หมอนทองบ้าน ไอ้ช้หนอน ไอ้เขียว2 ไอเล็ก เขียว3 กล้วย หนามเขียว ไอเขียน ไอเขียวลูกตก หนามแดง5 แดง1 แดง2 ป่าหิน ลูกกลม ไอกล้วย2 พรวง หน้าโคก4 ฉี้น1 หนามแดง8 ห้วยยาว หัวหิน3 คาง2 หลุบ น้ำเต้า

กลุ่มที่ 4 ใบเรียวยาว พบ 23 ต้น ได้แก่ ลำพัน ล้าน1 หอยโข่ง ไอ้เขียว1 โอปราง นามแดง2 ไอ้เขียวกลางสวน โอขาว โอขาว นามแดง3 นามแดง4 ห้วยยาว ชมัน1 เขียวนามแถม มด เจ้าสวน ลำพู นามหริบ2 โอรวง โอวินยาว ยาว ไอ้เขียว9

กลุ่มที่ 5 ใบรูปขอบขนาน พบ 26 ต้น ได้แก่ หินด่าน นามแดง1 ชี๊ด ไอ้เขียว3 ไอ้เขียว4 กอแรง หน้าหลัง ไอ้เขียว5 พรวน1คางคก หน้าถ้ำ ไอ้เขียว6 ชมัน ห้วยสั้น เขียว9 ห้วยสั้น น้ำผึ้ง นามยาว ห้วยยาว2 นามแดง9 ควง1 บนกระาะ ฉี้น3 โอแดง2 เซอมง กลาปู

กลุ่มที่ 6 ใบป้อมโคใบ พบ 14 ต้น เขียว1 ไอ้หอยโข่ง โอใหญ่ เขียว4 ตินเป็ด เกี้ยว เขียว5 หน้าโคก3 ชาคิม1 ป่าหมาก โอเหลือง เขียวเล็ก ชีพ้า3 ไอ้เขียว10

1.3 รูปทรงผล ศึกษาลักษณะรูปทรงผลของทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 108 ต้น เนื่องจากไม่มีผล 41 ต้น จำแนกทุเรียนโดยอาศัยรูปทรงผล แบ่งได้ 8 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลม พบ 16 ต้น ได้แก่ หน้าโคก1 โอเล็ก ไอ้เขียว4 โอเดียน ชมัน2 หัวหิน2 ไอ้ชมัน ไอ้ล้าน2 นามแดง7 ลูกกลม ไอ้เขยเขียว7 เขียว8 ห้วยยาว2 ส้มแป้น หัวหิน3

กลุ่มที่ 2 กลมรี พบ 21 ต้น ได้แก่ เขียว1 ไอ้เขียว โอพร้าว ไอ้เขียว2 ไอ้เขียว5 นามแดง5 ชมัน1 ล้าน3 แดง2 เขียวนามแถมคางคก ชาคิม1 หมี่ฉีก แมวนอน ลูกเล็ก โอวินยาว ห้วยหลุ่ย ห้วยยาว1 ห้วยยาว ถ้ำ พรวน2

กลุ่มที่ 3 กลมแป้น พบ 4 ต้น ได้แก่ ล้าน1 โอเม็ดใหญ่ ป่าหิน ฉี้น1

กลุ่มที่ 4 รูปไข่ พบ 22 ต้น ได้แก่ นามแดง2 กลางสวน หมอนทองบ้าน ไอ้ชมัน ไอ้เขียว3 โอใหญ่ ไอ้เขยลูกดก หน้าหลัง จืดเขียว6 หน้าถ้ำ ป่าหมาก นามแดง6 ไอ้ล้าน1 หน้าโคก4 ข้าวเย็น2 เขียว9 ฉี้น2 บนกระาะ หลุ่ย น้ำเต้า เขียว10

กลุ่มที่ 5 รูปรี พบ 11 ต้น ได้แก่ ชี๊ด โอขาว โอกล้วย เกี้ยว นามหริบ1 หน้าโคก3 ไอ้เขียว6 ไอ้ชี๊ด โอรวง โอเหลือง น้ำผึ้ง

กลุ่มที่ 6 ทรงกระบอก พบ 6 ต้น ได้แก่ นามแดง3 ล้าน2 โอกล้วย ข้าวห่อสีดา ชีพ้า2 โอแดง2

กลุ่มที่ 7 รูปไข่กลับ พบ 22 ต้น ได้แก่ ลำพัน หินด่าน โอเดียน หัวหิน1 ไอ้ก้านยาว ไอ้หอยโข่ง เขียว3 กล้วย นามเขียว นามแดง4 ตินเป็ด ห้วยยาว มด ลำพู นามหริบ2 ไอ้เขียว7 พรวง นามแดง8 ห้วยสั้น นามแดง9 ยาวไอ้เขียว9

กลุ่มที่ 8 รูปขอบขนาน พบ 6 ต้น ได้แก่ หน้าโคก2 ปาลองกอง โอแดง1 พรวน1 กลางไร่ นามยาว

ภาพที่ 1 รูปทรงผลทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองแบบต่างๆ โดย 1 ผลทรงกลม: หน้าโคก1 กลุ่มที่ 2 กลมรี: นามแดง5 กลุ่มที่ 3 กลมแป้น : โอเม็ดใหญ่ กลุ่มที่ 4 รูปไข่ : เกี้ยว กลุ่มที่ 5: โอกล้วย รูปรี กลุ่มที่ 6 ทรงกระบอก: ล้าน2 กลุ่มที่ 7 รูปไข่กลับ : ลำพัน กลุ่มที่ 8 รูปขอบขนาน

1.4 รูปทรงหนาม ศึกษาลักษณะรูปทรงหนามของทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 108 ต้น เนื่องจากไม่มีผล 41 ต้น จำแนกทุเรียนโดยอาศัยรูปทรงหนามผล แบ่งได้ 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 โค้งอ พบ 5 ต้น ได้แก่ โอเดียน หน้าโคก3 นามแดง8 ข้าวห่อสีดา น้ำเต้า

กลุ่มที่ 2 เว้า พบ 2 ต้น ได้แก่ ชี๊ด ห้วยยาว

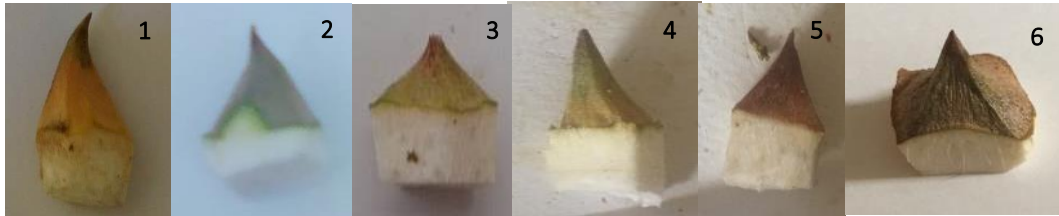
กลุ่มที่ 3 นูน พบ 16 ต้น ได้แก่ นามแดง2 โอเดียน หัวหิน1 ปาลองกอง โอแดง1 โอขาว ไอ้เขียว3 ไอ้เขียว4 ไอ้เขียว5 พรวน1 ชมัน1 ล้าน3 นามหริบ2 นามแดง7 ข้าวเย็น2 ห้วยสั้น

กลุ่มที่ 4 แหลมตรง พบ 36 ต้น ได้แก่ ล้าน1 หน้าโคก1 ไอ้ก้านยาว ไอ้เขียว2 โอเล็ก โอเม็ดใหญ่ เขียว3 กล้วย ตินเป็ด นามแดง5 เขียวนามแถม คางคก เขียว6 หน้าถ้ำ ชาคิม1 ชมัน2 หมี่ฉีก ป่าหิน หัวหิน2 นามแดง6 ไอ้ชมัน โอกล้วย2 แมวนอน กลางไร่ ไอ้ชี๊ด ลูกกลม ลูกเล็ก โอเหลือง เขียว7 ห้วยยาว1 ห้วยยาว นามยาว ถ้ำ ฉี้น2 หลุ่ย ไอ้เขียว9

กลุ่มที่ 5 นูนปลายแหลม พบ 45 ต้น ลำพัน เขียว1 หินดำน ไอเขียว หน้าโคก2 กลางสวน หมอนทองบ้าน ไอพราว ไอ้หอยโข่ง ไอ้ขี้มัน ไอใหญ่ นามเขียว นามแดง3 ไอกล้วย นามแดง4 ไอเขียวลูกตก เกี๊ยะ ล้าน2 แดง2 จืด นามหริบ1 ไอ้ล้าน1 ไอ้เขียว6 ไอ้ล้าน2 ไอ้เขียว7 ไอรวง ไอวินยาว ไอแขก พรวง หน้าโคก4 ฉี้น1 ห้วนหลูป เขียว8 เขียว9 น้ำผึ้ง ห้วนยาว2 นามแดง9 ชีพร้า2 ส้มแป้น หัวหิน3 พรวง2บนกระาะ ยาว ไอแดง2 เขียว10

กลุ่มที่ 6 เว้าปลายแหลม พบ 4 ต้น ได้แก่ หน้าหลัง มด ลำพู ป่าหมาก

ภาพที่ 2 รูปทรงหนามผลทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองแบบต่างๆ โดย 1) โค้งงอ: ข้าวห่อสีดา 2) เว้า: ชีชีด 3) นูน: ไอ้เขียว5 4) แหลมตรง: นามยาว 5) นูนปลายแหลม: ลำพัน 6) เว้าปลายแหลม: หน้าหลัง

1.5 สีของเนื้อ ศึกษาลักษณะสีของเนื้อทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 108 ต้น เนื่องจากไม่มีผล 41 ต้น จำแนก ทุเรียนโดยอาศัยสีของเนื้อ แบ่งได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เนื้อสีขาว ขาวครีม พบ 97 ต้น ได้แก่ ลำพัน เหลือง ล้าน1 หอยโข่ง เขียว1 นามแหลม หินดำน นามแดง1 เขียว2 ห้วนหลูป โปปราง ไอ้เขียว1 หน้าโคก1 ไอกล้วย1 นามแดง2 ไอฉี้น ไอเขียว ไอหนวยหนูน ไอเรียว หน้า โคก2 ปาลองกอง ไอ้ขี้หนอน ไอ้หอยโข่ง ไอ้เขียว2 ไอเล็ก ไอ้เขียว3 ไอใหญ่ ไอยาว กล้วย นามเขียว เขียว4 ไอฉี้นม กอแรง ไอเขียวลูกตก ตีนเป็ด ไอ้เขียว5 เขียว5 แดง1 ข้าวเย็น1 นามหริบ ปลวก ห้วนยาว แดง2 เขียวนามแถม ปด เจ้าสวน วาว จืด ลำพู นามหริบ1 หน้าถ้ำ นามหริบ2 หน้าโคก3 ชาคิม1 ชาคิม2 นามแดง6 ไอ้เขียว6 ไอ้ล้าน2 ไอกล้วย2 แมวนอน กลางไร่ ไอ้เขียว7 ไอ้ชีด ไอรวง นามแดง7 ลูกกลม ลูกเล็ก ไอวินยาว ไอแขก ไอเหลือง ชีพร้า1 ชีมัน แด ห้วนสั้น ห้วนหลูป ชีแมว ห้วนยาว ห้วนยาว2 เถ่า ท้ายเหลี่ยม ไอ้เขียว8 ควง1 ฉี้น2 ส้มแป้น หัวหิน ชีมัน3 เขียวเล็ก ฉี้น3 ควง2 ชีพร้า ไอแดง2 ไอ้เขียว9 ยาดง1 เซอมง ไอ้เขียว10 ยาดง2 กลาปู

กลุ่มที่ 2 เนื้อสีเหลือง เหลืองเข้ม เหลืองอ่อน เหลืองครีม พบ 52 ต้น ได้แก่ ชีชีด หัวหิน1 กลางสวน ไอพราว หมอนทองบ้าน ไอ้ก้านยาว ไอ้ขี้มัน ไอแดง1 ไอเม็ดใหญ่ ไอขาว เขียว3 นามแดง3 ไอกล้วย ไอ้เขียว4 นามแดง4 หน้าหลัง นามแดง5 เกี๊ยะ พรวง1 ล้าน2 ชีมัน1 ล้าน3 คางคก เขียว6 ชีมัน2 หมี่ฉีก ป่าหมาก ป่าหิน หัวหิน2 ไอ้ขี้มัน ไอ้ล้าน1 พรวง หน้าโคก4 ข้าวเย็น2 ฉี้น1 เขียว7 นามแดง8 ห้วนยาว1 ข้าวห่อสีดา เขียว8 เขียว9 ห้วนสั้นน้ำผึ้ง นามยาว นามแดง9 ชีพร้า2 พรวง2 บนกระาะ ยาว หลูป น้ำเต้า เขียว10

ภาพที่ 3 ลักษณะสีของเนื้อทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง กลุ่มที่ 1 เนื้อสีขาว ขาวครีม : 1 ไอ้แขก 2 ปด 3 ห้วนยาว กลุ่มที่ 2 เนื้อสี เหลือง เหลืองเข้ม เหลืองอ่อน เหลืองครีม : 4 ป่าหิน 5 เกี๊ยะ 6 ชีชีด

2. ประโยชน์จากทุเรียนพื้นเมือง

การใช้ประโยชน์ทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองในตำบลลำพะยา ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาหาร โดยการรับประทานเนื้อ ผลสุก และทำขนมต่างๆ เช่น ข้าวเหนียวทุเรียน ทุเรียนบวชชี ส่วนที่เหลือนำมาแปรรูปโดยการกวน ไม่นิยมนำมาทอด

เนื่องจากเนื้อบางและง่ายกว่าทุเรียนพันธุ์อื่นๆ เมล็ด นำมาเพาะเป็นต้นตอสำหรับทุเรียนพันธุ์การค้า ทั้งยังเป็นสมุนไพรโดยใช้ ใบ แก้ว ขี้ ขั้ว พยาธิ ทำให้หนองแห้ง เมื่อกของเมล็ด ช่วยบรรเทาอาการปวดจากหนามทุเรียนดำ ราก ใช้แก้ไข้และแก้ท้องร่วง เปลือกต้น ใช้สมานแผล

อภิปรายผล

การศึกษาทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง ในตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 ทั้งหมด 149 ต้น ซึ่งชาวบ้านจะตั้งชื่อพันธุ์ตามลักษณะรูปร่างผล แหล่งที่อยู่ และรสชาติ พบความแตกต่างของลำต้น ใบ ผล หนาม สีของเนื้อตลอดจนรสชาติ จากการศึกษาลักษณะสัณฐานของผลทุเรียน จำนวน 108 ต้น เนื่องจากไม่มีผล 41 ต้น เพราะตัวอย่างไม่ครบสมบูรณ์ เนื่องจากสภาพอากาศที่แห้งแล้ง และมีฝนตกนอกฤดูกาลบางช่วง ในเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน 2561 ซึ่งเป็นระยะที่ทุเรียนออกดอกหรือติดผล เมื่อดันทุเรียนได้น้ำไม่เพียงพอ และมีฝนตกลงมาในช่วงระยะดอกทุเรียนแห้งซึม ทำให้ดอกร่วงหรือไม่ติดผล โดยรูปทรงผลทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองที่พบมากที่สุดคือ รูปไข่ และรูปไข่กลับ รูปทรงหนาม พบทั้ง 6 กลุ่ม แต่พบมากหนามแบบนูนปลายแหลม สีของเนื้อทุเรียน ส่วนใหญ่เป็นเนื้อสีขาว ครีมน เนื่องจาก ทุเรียนพื้นเมืองส่วนใหญ่จะเป็นทุเรียนดั้งเดิมหรือทุเรียนป่าที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาสายพันธุ์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรื่องการใช้ประโยชน์ทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองในตำบลลำพะยา ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาหาร โดยการกินเนื้อผลสุก และทำขนมต่าง ๆ เช่น ข้าวเหนียวทุเรียน ทุเรียนบวดซี และส่วนที่เหลือนำมาแปรรูปโดยการกวน ไม่นิยมนำมาทอด เนื่องจากเนื้อบางและง่ายกว่าทุเรียนพันธุ์อื่น ๆ แต่ผลผลิตในปี 2561 มีราคาแพงกว่าทุกปี เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้ง ในเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน 2561 ทำให้ทุเรียนมีปริมาณน้อย จึงนิยมขายผลสด โดยมีพ่อค้ามารับราคาซื้อหน้าสวนอยู่ที่กิโลกรัมละ 35-50 บาท ซึ่งสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้านลำพะยาในช่วงยางพาราราคาตกต่ำ นอกจากนี้เมล็ดยังนำมาขายเพื่อนำไปเพาะเป็นต้นตอ สำหรับทุเรียนพันธุ์การค้า เนื่องจากมีความทนต่อโรครากเน่าโคนเน่าจากเชื้อ *Phytophthora palmivora* Butler (ทรงพล สมศรี, 2551 : 70) โดยเฉพาะต้นตอที่ได้จากเมล็ดทุเรียนป่าจากภาคใต้ (สุพัตรา อินทวิมลศรี และคณะ, 2555: 214) ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด มีราคาเมล็ดสูงถึงกิโลกรัมละ 20-30 บาท นอกจากนี้ใช้เป็นสมุนไพร โดยใช้ใบ แก้ว ขี้ แก้ว ขั้ว พยาธิ ทำให้หนองแห้ง เปลือกผล แก่น้ำเหลืองเสีย พุพอง แก้ว ขั้ว พยาธิ ขาง คุมธาตุ เผาแก้คางทูม ไล้ยุงและแมลง เนื้อหุ้มเมล็ด แก้ว โรคผิวหนัง ทำให้ฝีแห้ง ราก แก้ว ขี้ แก้ว ขั้ว พยาธิ (ศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพฯ, 2548 : 112)

สรุป

การศึกษาทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง (*Durio zibethinus* Murray) จากกลุ่มตัวอย่างทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง 149 ต้น มีผลจำนวน 108 ต้น จัดกลุ่ม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 การจัดเรียงกิ่งบนลำต้นเป็นทรงพุ่มอย่างมีระเบียบ มองเห็นเป็นรูปทรงชัดเจน อาจเป็นรูปครึ่งวงกลม หรือทรงกลม หรือรูปขอบขนาน หรือรูปรี หรือรูปไข่ พบจำนวน 49 ต้น กลุ่มที่ 2 การจัดเรียงกิ่งบนลำต้นเป็นทรงพุ่มไม่เป็นระเบียบ พบจำนวน 58 ต้น ไม่สามารถจำแนกกลุ่มได้ 42 ต้น ทั้งนี้ รูปทรงผลทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองที่พบมากที่สุดคือ รูปไข่ และรูปไข่กลับ รูปทรงหนาม พบทั้ง 6 กลุ่ม แต่พบมากหนามแบบนูนปลายแหลม สีของเนื้อทุเรียนส่วนใหญ่เป็นเนื้อสีขาว ครีมน พบ 97 ต้น เนื้อสีเหลือง พบ 52 ต้น ทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองในลำพะยาส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาหาร โดยการรับประทานเนื้อผลสุก และทำขนมต่างๆ ส่วนที่เหลือนำมาแปรรูปโดยการกวน เมล็ด นำมาเพาะเป็นต้นตอสำหรับทุเรียนพันธุ์การค้า ทั้งนี้ยังเป็นสมุนไพรโดยใช้ ใบ แก้ว ขี้ ขั้ว พยาธิ ทำให้หนองแห้ง เมื่อกของเมล็ด ช่วยบรรเทาอาการปวดจากหนามทุเรียนดำ ราก ใช้แก้ไข้และแก้ท้องร่วง

ทั้งนี้ เนื่องจากการจำแนกทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองโดยใช้ลักษณะสัณฐานในการจำแนกพันธุ์ บางต้นยากที่จะจำแนกพันธุ์ได้ ในโอกาสต่อไปควรใช้เครื่องหมายโมเลกุลอาร์เอพีดี หรือไมโครแซทเทลไลท์ ในการจำแนกพันธุ์ทุเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. (2544). *ฐานข้อมูลเชื้อพันธุ์ทุเรียน*. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการเกษตร สำนักคุ้มครองพันธุ์พืชแห่งชาติ.

ภูษิสส์ พิรุณละออง. (2558). "บุตง" ทุเรียนกวนกลุ่มบ้านพรุ ไอ้ท้อป 5 ดาว-ของดีเมืองยะลา [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2559, จาก <http://www.komchadluek>.

ทรงพล สมศรี. (2551). *ทุเรียนไทยและการปรับปรุงพันธุ์: กรณีศึกษาพันธุ์จันทบุรี 1 จันทบุรี 2. จันทบุรี 3 : เอกสารวิชาการ ลำดับที่ 5/2551*. กรุงเทพฯ : สำนักผู้เชี่ยวชาญ กรมวิชาการเกษตร.

พาดิเมาะ อาแยกาจิ, ฉันทนา รุ่งพิทักษ์ไชย, นัสรี มะแน, มูฮำหมัดตายุดีน บาฮะคีรี, ชูไบดี โตะโมะ, ประยูร ดำรงรักษ์ และ คณะ. (2559). ความหลากหลายของทุเรียนพื้นเมือง (*Durio zibethinus Murray*) ในตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ศุูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ. (2548). *พืชสมุนไพรในลำพะยา*. สงขลา : มาสเตอร์พืชแอนด์ โครเซท จำกัด.

สุพัตรา อินทวิมลศรี ศิริพร วรกุลดำรงชัย และมาลัยพร เชื้อบัณฑิต. (2555). การคัดเลือกต้นตอทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองที่ ทนทานหรือต้านทานต่อเชื้อรา *Phytophthora sp.* สาเหตุโรครากเน่าโคนเน่าทุเรียน. *รายงานผลการวิจัย ประจำปี 2555*. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช กรมวิชาการเกษตร.

บุคลากรกรม

ดอเลาะ สาและ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พาดิเมาะ อาแยกาจิ (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านลำพะยา ตำบลลำพะยา อำเภอเมืองยะลา ยะลา จังหวัดยะลา. เมื่อ 25 เมษายน 2557

ดอเลาะ สาและ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พาดิเมาะ อาแยกาจิ (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านลำพะยา ตำบลลำพะยา อำเภอเมืองยะลา ยะลา จังหวัดยะลา. เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561